

Sunuş

Envanter kavramı, kültür yaşamımızda da süratle yaygınlaşan, Türkiye Bilimler Akademisi bünyesinde 2000’li yıllarda tartışılmaya başlanan, önemli bir kavramdır. Anadolu gibi pek çok uygarlığın kaynağı sayılabilecek bir coğrafyada hangi kültür değerlerine sahibiz sorusunun cevabı hiç kuşkusuz önemlidir; bu önemli alanın değerlendirilmesi ve belirlenmesi için, kültür envanteri, kabul edilmelidir ki en azından bir zorunluluktur.

Lokal uygulamalarla, ilk kez Denizli-Buldan, Birecik ve Suruç’ta başlayan proje, daha sonra Türkiye Bilimler Akademisi ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın Avrupa Birliği’nden aldığı destek ile GAP bölgesi pilot uygulaması ile gelişmiş ve örnek bir proje olarak bitirilmiştir.

2010 yılı İstanbul Avrupa Kültür Başkenti kapsamında yürütülen “İstanbul Kültür Mirası ve Kültür Ekonomisi Projesi” ile hangi kültür değerlerine sahibiz sorusunun cevabı olan bu proje, İstanbul İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü lehtarlığında, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Türkiye Bilimler Akademisi ve onun sağladığı teknik ekip, İstanbul’da, dünyada ilk kez kültür envanteri ile ilgili verileri aynı kaynaktan yükleyebilen ve sunabilen bir envanter yazılımı haline getirmiştir. Keza bu projede kamu, belediyeler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve özel sektör, İstanbul için, bir arada çalışarak yaklaşık 50’ye yakın kurumun işbirliği ile bu projeyi gerçekleştirmiştir. Bu proje ile elde edilmiş olan veriler tek bir sistemin içindedir. Bu verilere erişim mümkündür, veriler

2010 yılı itibarı ile günceldir ve geliştirilebilir. Aynı zamanda, bu veri sistemi, Türkiye için bir model sistemi de oluşturmıştır.

Bu proje ile Koruma Kurullarının arşivlerinin tümü dijital hale getirilmiştir. Şimdiye kadar yapılmış olan çalışmalar tek bir sistem içine alınmıştır. 38 ildeki 500.000 evrak taranmış ve 38.292 adet tescilli envanterin 28.000'i fiş sistemi ile değerlendirilerek aktarılmıştır. İstanbul Deniz Surları ilk kez kayda girmiştir. 60.000 fotoğraf, 150.000 web sayfası içinde sisteme alınmış ve değerlendirilmiştir.

Kültür Ekonomisi ve Kültür Turizmi adına böyle bir sistemin varlığı gerçek anlamda bilimseldir, gereklidir. Kuşkusuz bu geniş kapsamlı örnek çalışmanın en büyük katkısı İstanbul'un kültür temelli ekonomisine olacaktır. Proje ile İstanbul kültür sektörünün ekonomik değerinin hesaplanabilmesi artık olanaklıdır. Avrupa Komisyonu *Compendium* sistemi içinde Türkiye için ilk defa İstanbul özelinde bir değerlendirme yapılmıştır.

1970-2010 yılları arasındaki İstanbul Arkeoloji Müzelerinin 40 yıllık taşınmaz arşivi dijitalleştirilmiştir.

İstanbul'da Halk Kültürünün dünden bugüne, doğumdan ölüme, insan, yaşam ve kent kültürü ile ilgili bilgiler kullanıcıların hizmetine sunulmaktadır.

Değerlendirmeler sadece bunlarla bitmemekte, 1776-2010 yılları arasında İstanbul için yapılmış olan 800 harita dijital olarak kullanılabilecek veri haline getirilmiştir. Bu İstanbul haritaları sayesinde, İstanbul hakkında çalışma yapan mimar, şehir plancısı, sanat tarihçisi, arkeolog, tarihçi ve demograflar için eşsiz bir veri tabanı oluşturulmuştur. Bu sayede bir binanın yok oluşu veya bir semtin tarihsel değişimi ve yitip giden dokusu izlenebilecektir. Aynı zamanda tarihten günümüze suyolları haritaları kullanılabilecek şekilde dijitalleştirilmiştir.

1923'den bu yana İstanbul hakkında yazılan tüm kitap ve tezlerin künyesi çıkarılmıştır.

Sonuç olarak bu proje, sunduğu bilgi kaynağı kadar, kurumsal işbirliği için de ideal bir örnektir. İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti gibi olağanüstü iddialı ve büyük projenin, önemli ve değerli bir bölümüdür.

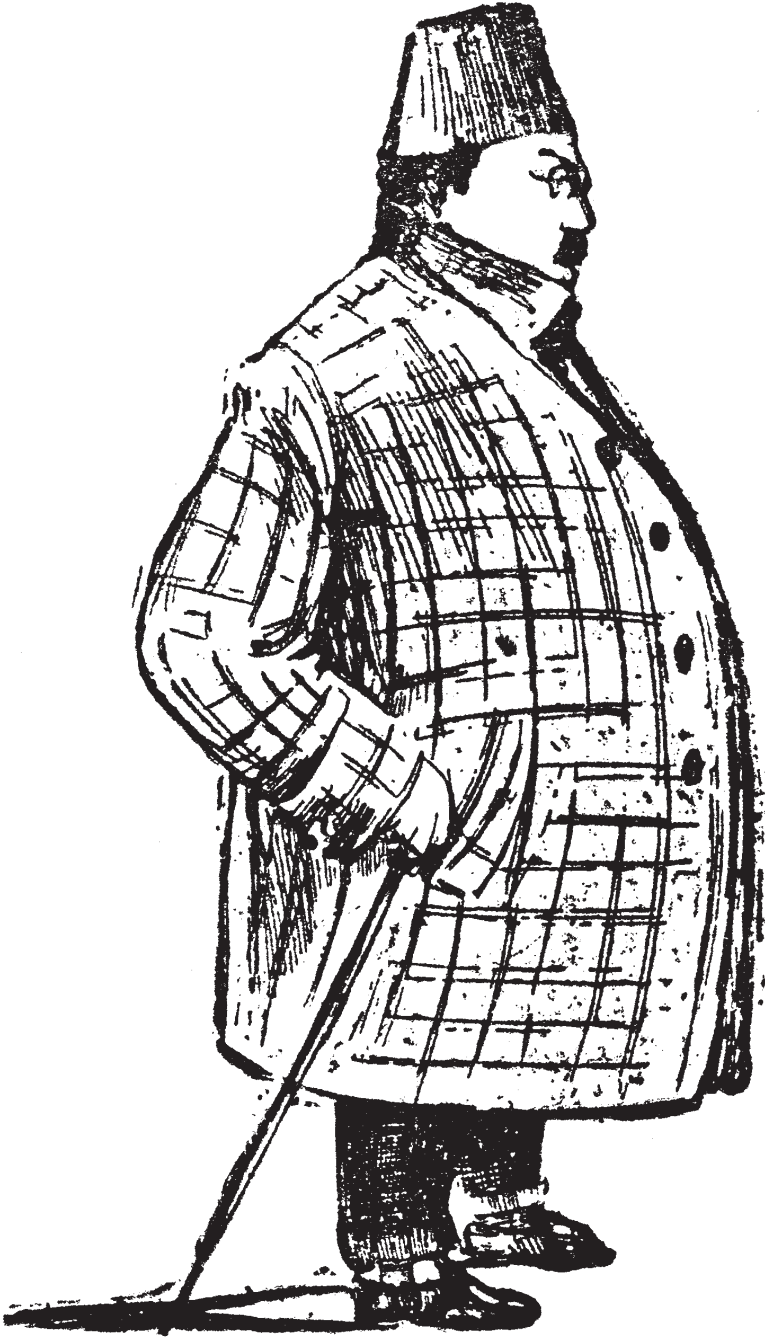
Bu çalışma için katkı veren bilim insanlarına, üniversite teknik ekip çalışanlarına, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Türkiye Bilimler Akademisi görevlilerine şükranlarımızı ifade etmekle mutluuz. Unutulmalıdır ki kültür varlıkları tüm insanlığındır. Bu örnek proje ile insanlığa bir ortaklık örneği sunulmaktadır.

Bu çalışma ile temel amaç İstanbul'u anlamak, İstanbul'un geleceği ile ilgili planlamalar yapabilmek, dünyanın ve bu coğrafyanın bir kıymeti olan İstanbul'u sonsuzluğa taşıyabilmektir.

* ✱ *

Zehra Hamarat, projenin önemli bir ayağı olan halk kültürü kapsamı içinde bir büyük yazarın, Ahmet Rasim'in tüm eserleri içinde yer alan folkloru, bunun günlük hayata yansımalarını; o dönemde İstanbul'da yaşayan halkın doğumundan ölümüne, giyim kuşamından, yemeğine, hastalıklarına, eğlence hayatına, evliliğine, ulaşımına, atasözlerinden tekerlemelerine vb. kadar uzanan tüm özelliklerini ele almakta, sonuçlar çıkarmaktadır..

PROF. DR. AHMET EMRE BİLGİLİ – PROF. DR. YÜCEL KANPOLAT

Şehir Mektupları'nın kapağında yer alan Ahmet Rasim'in bir karikatürü.

Önsöz

Büyük bir imparatorluk şehri olan İstanbul, coğrafi güzelliği ve önemi dolayısıyla pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış nadide bir şehirdir. Medeniyetlere ev sahipliği yapmasının ötesinde eğitimin, ticaretin, sanatın da merkezi olan İstanbul çok zengin bir folklorik yapıya sahip olmuş, nüfus yoğunluğunun artmasıyla beraber folklorunda birtakım değişimler meydana gelmiştir. İstanbul folklorundaki bu değişim ve dönüşümü yansıtan pek çok eser vücuda getirilmiştir. Bir folklorist gözüyle olmasa da doğal yaşantısı içinde İstanbul folkloru adına önemli bilgiler aktaran pek çok yazar olmuştur, bunların en önde gelenlerinden biri Ahmet Rasim'dir. II. Abdülhamid döneminden (1876-1909) itibaren Cumhuriyet de dâhil olmak üzere, Türk tarihinin siyasi ve kültürel değişim yönüyle önemli olan bir zaman dilimini idrak etmiş olan Ahmet Rasim, bu kültürel değişim ve gelişimi eserlerinde yansıtmıştır.

İstanbul kimliğinin bir parçası olan folklorunu ortaya koymak, kendi toplumsal köklerimizi idrak etme ve bu şehri bize ait yapan unsurları bilme adına önemli çalışmalardır. Bu çalışmada, İstanbullu bir yazar olan ve İstanbul'u eserlerine konu edinen pek çok yönüyle yansıtan Ahmet Rasim'in eserlerinden hareketle İstanbul folklorunu tespit etme amaçlanmıştır. Ahmet Rasim ve eserleri üzerine yazılmış pek çok tez, kitap, makale, ansiklopedi maddesi bulunmakla beraber doğrudan Ahmet Rasim'in eserlerindeki İstanbul folklorunun tespiti adına herhangi bir çalışma yapılmamıştır.

Çirkinlikleri, olumsuzlukları mizahi üslubuyla güzelleştiren Ahmet Rasim'in yazıları okuyucusunu alıp eski İstanbul'un çamurlu, süprüntü dolu sokaklarına, harabelerine götürmekte; zamparaları ve kenar dilberleriyle beraber Direklerarası veya Kapalı Çarşı'nın mahşeri kalabalığı içinde piyasa ettirmektedir. İstanbul'a her yönüyle ayna tutan Ahmet Rasim'in yazılarında, Çıplak Mustafa'nın ardı sıra seğırten çocukların bağırtıları; kocaman kafası, masum bakışları, temiz tebensümüyle Pazar Ola Hasan Bey'in "Pazar ola bakkal başı" nidası; Deli Salih'in kutsal ve yaratılmış ne varsa hepsine karşı savurduğu küfürleri işitmek neredeyse mümkündür.

Kitabın sayfaları arasında İstanbul'un doğum, çocuk-çocukluk, askerlik, evlilik ve ölüm âdetleri, İstanbul folklorunun giyim kuşam ve süslenme unsurları, İstanbul'da söylenen tekerleme, ninni, atasözü, deyimler, sosyal normlar, eski İstanbulluların tedavi adına başvurduğu yöntemler, İstanbul'un renkli simaları olan sosyal tipler, eğlence hayatı, eski İstanbul'da kara, deniz ve demiryolu ulaşımı, İstanbul argosu, yer adları ve lakaplara bağlı folklor unsurları kısaca Ahmet Rasim'in İstanbul'undan kısa bir kesit sunulmuştur.

ZEHRA HAMARAT